

ปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัยนเรศวร

หลักการและเหตุผล

ตามที่มหาวิทยาลัยได้ปรับปรุงปรัชญาการศึกษาครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2565 เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม มีคุณภาพ ส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และมีคุณลักษณะส่วนบุคคล และคุณธรรมจริยธรรม เป็นไปตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ สามารถสร้างประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติ และสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนโลกด้วยความเข้าใจอันดี และสอดคล้องกับปรัชญาการก่อตั้งมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ว่า “สืบสานให้สังคมไทยเป็นไทจากอวิชชา” นั้น เนื่องจากปรัชญาการศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้ใช้มาแล้วเป็นเวลาประมาณ 3 ปี จึงสมควรมีการทบทวนและปรับปรุงปรัชญาการศึกษาดังกล่าวมีความเหมาะสมมากขึ้น แต่ยังคงสอดคล้องกับปรัชญาการก่อตั้งของมหาวิทยาลัย

ปรัชญาการศึกษาปัจจุบัน

“การศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้ พ้นจากอวิชชา (ความไม่รู้) มีความเข้มแข็งทางกายและใจ มีคุณธรรม จริยธรรม มีสำนึกสาธารณะ ภูมิใจในชาติและโอรับความหลากหลาย และเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อประเทศและต่อโลก”

ปรัชญาการศึกษาที่ปรับปรุงใหม่

(ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัย ครั้งที่ 19/2568 เมื่อวันที่ 7 ต.ค. 68)

“การศึกษาเพื่อความเป็นไท” (Education for Liberation)

นโยบาย

กำหนดให้ใช้ปรัชญาการศึกษา “การศึกษาเพื่อความเป็นไท” (Education for Liberation) ในการจัดการศึกษาทั่วทั้งมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหรือปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง อนึ่ง ปรัชญาการศึกษาที่เสนอใหม่นี้ยังคงสาระสำคัญของปรัชญาการศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่กระชับและจดจำได้ง่ายกว่า และนำเนื้อความในปรัชญาเดิมไปเป็นคำอธิบายของปรัชญาใหม่แทน ทั้งยังมีเนื้อหาในการปลูกฝังทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และชุดความคิดเชิงประกอบการ (entrepreneurial mindset) ซึ่งตอบสนองวิสัยทัศน์ “มหาวิทยาลัยเพื่อสังคมของผู้ประกอบการ” ของมหาวิทยาลัยนเรศวร และสอดคล้องกับอัตลักษณ์บัณฑิต 5 เก่ง ของมหาวิทยาลัยด้วย

ขอบเขตและคำอธิบาย “การศึกษาเพื่อความเป็นไทย” และการนำไปปฏิบัติ

“การศึกษาเพื่อความเป็นไทย” คือการศึกษาที่มุ่งเน้นการเพิ่มพลังให้บุคคลและชุมชน โดยเชื่อว่าการศึกษาที่ดีนอกจากจะช่วยให้คุณมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพแล้ว ควรให้ความสำคัญกับมิติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ให้บุคคลพึ่งพาตนเองได้และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ อันเป็นรากฐานของการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง และอิงความเชื่อที่ว่า การศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้ พ้นจากอวิชชา (ความไม่รู้) มีความเข้มแข็งทางกายและใจ มีคุณธรรมจริยธรรม มีสำนึกสาธารณะ ภูมิใจในชาติและโอบรับความหลากหลาย และเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อประเทศและต่อโลก” ทั้งนี้ มีขอบเขตของ “ความเป็นไทย” ดังนี้

1. **ความเป็นไทยด้านสติปัญญา** – ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และวิพากษ์ สนับสนุนการตั้งคำถามและการแสวงหาคำตอบแบบปัญญาชน “เป็นไทยจากอวิชชา” (free from ignorance) สามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล (fact-based decision) และมีภูมิคุ้มกันต่อข้อมูลที่เป็นเท็จหรือบิดเบือน มีความสามารถในการประเมินข้อมูล (information evaluation) จากสื่อต่าง ๆ สามารถแยกแยะได้ว่าข้อความใดเป็นข้อเท็จจริง (facts) และข้อความใดเป็นความคิดเห็น (opinions)
2. **ความเป็นไทยเชิงสังคม** – ส่งเสริมให้ผู้เรียนเคารพความหลากหลาย (inclusivity) ของบุคคลในสังคม คัดค้านการเลือกปฏิบัติหรือการกีดกันทางสังคม (social discrimination) ด้วยเหตุของความแตกต่างของสถานะทางสังคม เศรษฐกิจ หรืออัตลักษณ์ส่วนบุคคล เข้าใจเรื่องสิทธิตามกฎหมาย และตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนในฐานะพลเมืองของประเทศและพลโลก
3. **ความเป็นไทยเชิงเศรษฐกิจ** – ส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสในการได้รับการจ้างงาน การเป็นผู้ประกอบการ โดยผ่านระบบการศึกษาที่ช่วยลดความยากจน ให้คน (ทั้งนิสิตของมหาวิทยาลัยและประชาชนโดยทั่วไปที่รับบริการการศึกษาจากมหาวิทยาลัย) มีความรู้และทักษะที่สามารถนำไปประกอบอาชีพ ช่วยยกระดับสถานะทางเศรษฐกิจของตน ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และทำลายวงจรความยากจน
4. **ความเป็นไทยทางอารมณ์และเชิงจิตวิทยา** – ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง เคารพตนเองและอัตลักษณ์ของตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายของตน มีความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence) มีความอดทนอดกลั้น (patience and tolerance) และสามารถปรับตัว (adaptability) ฟื้นตัว ล้มแล้วลุกได้ (resilience) และก้าวผ่านอุปสรรคในชีวิตหรือการทำงานได้
5. **ความเป็นไทยทางวัฒนธรรม** – ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของตน สามารถฟื้นฟูและชื่นชมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน ในขณะเดียวกัน ก็สามารถเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ชื่นชมความหลากหลายและมุมมองทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมทั้งวัฒนธรรมของชุมชนโลกได้
6. **ความเป็นไทยทางคุณธรรมจริยธรรม** – ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านศีลธรรมจรรยา รู้จักแสวงหาคำค่าของคุณธรรมจริยธรรม มีเสรีภาพทางความคิด สนับสนุนการแสวงหาและทำความเข้าใจโลกทัศน์และระบบความเชื่อที่แตกต่างจากความคิดและความเชื่อของตนเอง

ความสอดคล้องของขอบเขตปรัชญาการศึกษาที่เสนอใหม่กับปรัชญาการศึกษาเดิม

ขอบเขตในปรัชญาที่เสนอปรับปรุง	ประเด็นในปรัชญาเดิม
1. ความเป็นไทด้านสติปัญญา	ทำให้บุคคลมีความรู้ พ้นจากอวิชชา
2. ความเป็นไทเชิงสังคม	โอบรับความหลากหลาย มีสำนึกสาธารณะ ภูมิใจในชาติ เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อประเทศและต่อโลก
3. ความเป็นไทเชิงเศรษฐกิจ	(มิติเพิ่มเติมจากปรัชญาเดิม)
4. ความเป็นไททางอารมณ์และเชิงจิตวิทยา	มีความเข้มแข็งทางกายและใจ
5. ความเป็นไททางวัฒนธรรม	ภูมิใจในชาติและโอบรับความหลากหลาย
6. ความเป็นไททางคุณธรรมจริยธรรม	มีคุณธรรมจริยธรรม โอบรับความหลากหลาย

ตัวอย่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริม “การศึกษาเพื่อความเป็นไท”

- การอภิปรายกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน หรือการทำงานกลุ่ม เพื่อฝึกการคิดเชิงวิพากษ์ การตั้งคำถาม การเคารพความคิดของผู้อื่นและยอมรับความเห็นที่แตกต่าง รวมทั้งทักษะความเป็นผู้นำและความมั่นใจ
- การเขียนสะท้อนคิด (reflective journal) เพื่อให้ผู้เรียนสำรวจตนเองและวิเคราะห์เพื่อเข้าใจตนเอง รู้จักติดตามและประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง
- การเรียนรู้โดยมีชุมชนเป็นฐาน (community-based learning) หรือบูรณาการการเรียนกับการให้บริการแก่ชุมชน (service learning) เพื่อเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชุมชน ได้เห็นและเข้าใจสภาพความเป็นจริงของสังคม และปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคม และฝึกการแก้ปัญหา ทั้งนี้ อาจใช้โครงงานที่ต้องเก็บข้อมูลหรือต้องมีการมีส่วนร่วมจากชุมชน หรือการรณรงค์เชิงสังคม
- การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning) โดยปัญหาที่นำมาใช้อาจรวมถึงปัญหาเชิงจริยธรรม อาจมอบหมายการทำงานกลุ่ม หรือการแสดงบทบาทสมมติ (role play) เพื่อฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างมีจรรยาบรรณ
- การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (experiential learning) เช่น การฝึกงาน สหกิจศึกษา การฝึกภาคสนาม การจำลองสถานการณ์จริง (simulation)
- การมอบหมายการค้นคว้าวิจัยในประเด็นต่าง ๆ (term paper)